

BRAAKHEKKE BULTENPAD 11 KM

8 De Braakhekke

Op deze plaats staat al eeuwen lang een boerderij, precies op de grens van het natte broekland en de zandgronden van de enk. De oudste betrouwbare vermelding van bewoning dateert uit 1688. De naam Braakhekke kan duiden op een hek, dat hier een heeft gestaan ter afsluiting van het moeras. (Braak = broek en hekke = hek). De huidige boerderij is gebouwd in 1933 nadat de vorige was afgebrand. Tegenwoordig is de boerderij in gebruik als camping en landwinkel. De boerderij ligt vlakbij de glooiingen van de Braakhekke Bulten.

9 Voormalige vuilstortplaats

U bevindt zich op de voormalige vuilstortplaats van de gemeente Gorssel. De vuilstortplaats is relatief uniek dankzij zijn hoogteverschil. Na het sluiten van de stortplaats werd deze afgedekt met een grote hoeveelheid zand en is aan het einde van de jaren 80 ingeplant met bomen. Het is nu een mooi wandelgebied waarbij het uitzicht biedt op enkele akkers.

Op de topografische kaart van 1900 is het dorp Harfsen zuidelijker gelegen en is de kapel nog op de kaart weergegeven.

hier
vrouwen

Dit Klompenpad is tot stand gekomen onder coördinatie van Stichting Landschapsbeheer Gelderland in samenwerking met diverse particuliere eigenaren, vele vrijwilligers, de gemeente Lochem, Waterschap Rijn en IJssel, Vereniging Natuurmonumenten en andere partijen uit de streek. Klompenpaden zijn cultuurhistorische wandelroutes die particuliere terreinen, zoals landgoederen en boerenland, toegankelijk maken voor de wandelaar. Ze gaan zoveel mogelijk over historisch tracé en onverharde paden. Rust, kleinschaligheid en de combinatie van cultuur en natuur bepalen de sfeer en vertellen bewoners en wandelaars over de geschiedenis van hun omgeving. Ook het landschap heeft voordeel van de ontwikkeling van Klompenpaden: vaak worden landschapselementen hersteld en aangelegd. Door aan te sluiten bij lokale initiatieven als landwinkels, horeca en kamperen bij de boer wordt de economie van de streek versterkt.

Meer informatie over Klompenpaden: www.klompenpaden.nl.
Hier vindt u ook actuele wijzigingen of aandachtspunten.

Meer informatie over Stichting Landschapsbeheer Gelderland: slgelderland.nl

PRAKTISCHE INFORMATIE

- Rondwandeling gemarkeerd in twee richtingen met rode klompjes.
- U kunt de route verkorten tot 5 km. Dit staat op de kaart aangegeven en is onderweg gemarkeerd.
- Het is mogelijk om sommige Klompenpaden te combineren. Eventuele overstap-punten zijn aangegeven op de kaart en ter plekke in het veld.
- De nummers op de kaart verwijzen naar bezienswaardigheden langs de route die beschreven worden in deze brochure.
- Routenavigatie en informatie over landschap en cultuurhistorie is ook beschikbaar via de Klompenpaden-app.
- Het Klompenpad is niet geschikt voor kinderwagens en rolstoelen vanwege de smalle en onverharde paden. Stevig en waterdicht schoeisel wordt aanbevolen.
- Honden zijn verboden op particuliere delen van het Klompenpad om verstoring van vee en wild te voorkomen. Dit is aangegeven op de openstellingsborden die u aan het begin van het particuliere terrein vindt.

productie & eindredactie Stichting Landschapsbeheer Gelderland (SLG)
tekst Werkgroep Braakhekke Bultenpad en SLG
beeldmateriaal Justus Friend, Jan Dijkerman, Janneke Zoetbrood, Historische Vereniging De Elf Marken, Kadaster, Shutterstock. Op de voorkant staat een afbeelding van de oude kapel uit 1866 (Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed)

opmaak Designimals, Laura Hondshorst
met speciale dank aan de klompenpadenwerkgroep Braakhekke Bultenpad en de particuliere grondeigenaren

© Stichting Landschapsbeheer Gelderland
2023, 1e druk. Alle rechten voorbehouden
Bij vragen of opmerkingen over dit pad kunt u contact opnemen met SLG via www.klompenpaden.nl.

NIET BESTEMD
VOOR VERKOOP

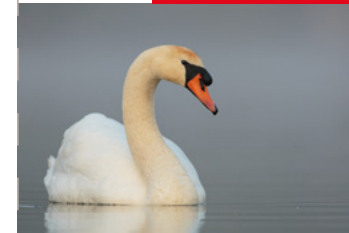
Dit Klompenpad is mede gefinancierd door de Provincie Gelderland, Gemeente Lochem en de Nationale Postcode Loterij.

Wandelen door nat
broekland en over
oude enken in het
prachtige buiten-
gebied van Harfsen

BRAAKHEKKE BULTENPAD 11 KM

KLOMPENPADEN

BRAAKHEKKE BULTENPAD 11 KM

1 Allemansgeest

De naam Allemansgeest is ontleend aan een vroegere boerderij van ene Dirck Almans op geestgronden achter de duinen. Het huidige huis is gebouwd in 1952 als vakantievilla voor de Rotterdamse bankier Fockema Andrae. Het bord is gemaakt door de kunstenaar Willem Jonkers uit Gorssel en verwijst onder andere naar Rotterdam, waar de familie vandaan komt. U ziet een meerpaal met een meeuw erop, fabrieksrook en het huis, beschenen door de zon. Het grotendeels in originele staat verkerende huis is nog steeds in bezit van de familie. Het staat op privéterrein en is niet zichtbaar vanaf het Klompenpad.

2 Piperomp

In het Harfsense Broek zijn nog oude rabatbossen te zien. Om bosbouw in dit natte en laaggelegen gebied toch mogelijk te maken, werden vroeger zogenaamde rabatten aangelegd. Op regelmatige afstanden werden sloten gegraven. De uitgekomen grond werd gebruikt om de tussenliggende bodem op te hogen. Op die ophogingen werden verschillende soorten bomen geplant, die vooral gebruikt werden als hakhout. Een vorm van bosbouw, die in Gelderland en Overijssel vaak werd toegepast. In de Tweede Wereldoorlog werd dit gebied gebruikt als schuilplaats voor onderduikers. Er was een kipenhok ingegraven, waarin de onderduikers verbleven. De schuilplaats is nooit ontdekt. Over de naam Piperomp doen verschillende verhalen de ronde. Het meest waarschijnlijke is dat de naam verwijst naar het geluid van de roerdomp, een moerasvogel, die hier vroeger veelal voorkwam.

Piperomp

hier
vrouwen

Een andere legende vertelt dat begin 19de eeuw in de Franse Tijd op deze plek een baron met zijn koets en paarden werden achtervolgd door een groep ruiters (volgens het verhaal een groep Kozakken). Het ging allemaal zo snel dat de baron de weg kwijt raakte en in het moeras in het Harfsense Broek terecht kwam. Hier zakte hij met paarden en koets weg. Er is niets van hem of koets teruggevonden, behalve een kapotte pijp (la pipe est rompu = de pijp is kapot). Dit is verbasterd tot piperomp.

3 Beken en Watergangen

De Molenbeek en de Heurnerbeek vloeien samen bij het Asseler en gaan vandaar verder als de Harfsense beek. Voor de waterhuishouding van het gebied zijn deze beken en andere watergangen al van oudsher van groot belang. Tussen deze beek en de hoger gelegen Harfsense Enk lag het oude Harfsen, een verzameling boerderijen en een kapel. Tegenwoordig wordt met stuwen en andere maatregelen het waterpeil gereguleerd. Verderop komt u over zo'n stuw. Zonder deze waterbeheersing zouden de weilanden en akkers regelmatig onderlopen, vooral in de laagste delen. Dat zou het gebied minder geschikt maken voor akkerbouw en veeteelt. Toch komen bij overvloedige regenval nog altijd stukken land onder water te staan en worden de paden drassig.

4 Monument

Vlakbij deze plek stortte op 5 januari 1945 om circa 23.00 uur een Lancaster bommenwerper JB 603 van de RAF neer. Het toestel was op de terugweg van een bombardement op Hannover. Het werd neergeschoten door een Duitse Messerschmitt waarbij de zevenkoppige bemanning om het leven kwam. Het monument is geplaatst door de plaatselijke historische vereniging De Elf Marken. Sporen van de Tweede Wereldoorlog, zoals hier, zijn in en rondom Harfsen overal te vinden. Vlak bij het dorp zijn nog restanten te zien van de V-1 installaties, die de Duitsers daar hadden gebouwd.

5 Stuw Harfsense Beek

De stuw in de Harfsense beek is een waterbouwkundig kunstwerk dat als doel heeft de waterpeil n de een loop van de beek te beïnvloeden. Doorgaans worden de stuwen omhoog gehaald nadat de gewassen zijn geplant en gezaaid. Men laat de stuwen weer zakken vlak voor dat de oogst wordt binnen gehaald. Op deze manier kun-

hier
vrouwen

nen landerijen en akkers tijdens het zaaien en oogsten met zware landbouwmachines worden bereiden en hoeft er in het groeiseizoen niet zo snel te worden berekend.

6 Wederopbouwhuizen met rode daken

U verlaat het beekdal van de Harfsense Beek en kijkt uit op de hoger gelegen Harfsense Enk. Aan het einde van de Tweede Wereldoorlog is hier hard gevochten. Inzet van de strijd was de oversteek over het Twentekanaal en de brug bij Almen. Bij deze strijd zijn de molen aan de Harfsensesteeg en de meeste boerderijen met rieten daken in vlammen opgegaan. Na de oorlog werden de huizen en boerderijen 'weder opgebouwd' in de karakteristieke stijl van de Delftse School; sober, functioneel en aangepast aan de traditionele architectonische tradities van deze regio. Vrijwel alle opbouwboerderijen kregen een rood dak en hebben een gedenksteen in de gevel. Daarop is een uit de vlammen herrijzende leeuw afgebeeld.

7 Zeedijk

Alhoewel Harfsen ver van zee ligt, kent het tóch een zeedijk. De Zeedijk ligt hier als een verhoging tussen de lager gelegen gebieden. De bewoners gebruikten de dijk om ter kerke te gaan in het naburige Almen. Omdat het hier vaak blank stond zou de naam kunnen zijn ontstaan vanwege het vele water dat in de winter aan weerszijden stond.

Wederopbouwhuizen

BRAAKHEKKE BULTENPAD 11 KM

- Braakhekke Bultenpad
- routeverkorter
- ■ ■ ■ ■ aanlooproute
- Laorns Enkenpad

START P

Ons Gebouw

opstappunt P

Landwinkel De Winde

opstappunt P

Haarbroekse Vijvertuin

overstappunt

Harfsen

Emsbroek

Harfsense Broek

Harfsense Enk

't Asseler

Harfsensesteeg

Landgoed Oolde

Harfsensesteeg

Heunerbeek

Verlegde Molenbeek

Esveldsdijk

Langelersdijk

Deventerweg

Schepersweg

Kapelidijk

Zeedijk

Broekstraat

Hazewinkelsdijk

Emsbroekweg

Reeeweg

Sporkendut

Broekstraat

Deve

Startpunt → Ons Gebouw, Sporkehout 4, Harfsen.

Opstappunten → De Haarbroekse Vijvertuin, Harfsensesteeg 40, Harfsen.

Landwinkel & Bloembinderij De Winde, Braakhekkeweg 9, Harfsen.

Openbaar vervoer → Lochemseweg 130 (voor Spar supermarkt) Harfsen.

Horeca → De Haarbroekse Vijvertuin, Harfsensesteeg 40, Harfsen.

Landwinkel & Bloembinderij De Winde, Braakhekkeweg 9, Harfsen.

Kijk op klompenpaden.nl voor dit pad voor actuele informatie en routewijzigingen. Website en Klompenpaden app hebben altijd de meest actuele informatie.

Te gast op het erf en boerenland

Klompenpaden lopen regelmatig over het erf van een boer, langs een beekje of over een sloot. Vaak is dit privéterrein.

Er wordt nauw samengewerkt met boeren en grondeigenaren die recreatief medegebruik toestaan.

Zonder hun toestemming waren er niet zoveel Klompenpaden.

Honden verboden

Als wandelaar ben je te gast. Het betreden van privéterrein wordt aangegeven met een speciaal openstellingsbord. Er geldt een hondenverbod. Honden kunnen onrust veroorzaken bij vee, wild of

weidevogels. Daarnaast kunnen ze ziekten verspreiden.

Daarom zijn honden verboden op Klompenpaden.

Wij danken u voor uw begrip.

HOE WERKT DEZE DOWNLOADBARE BROCHURE

Download deze brochure en druk het af in kleur (dubbelzijdig, gespiegeld langs korte zijde) voordat u gaat wandelen. U krijgt dan de brochure + de wandelkaart geprint. De brochure kunt u als een echte folder vouwen over de aangegeven grijze lijnen. Deze brochure bevat altijd de meest actuele informatie.

hier vouwen

hier vouwen

Boerderij Braakhekke

Landschap

U ziet hier opvallende overgangen in het landschap. Eerst gaat u omhoog langs een akker op de Harfsense Enk dan gaat de enk over in bosgebied met glooiingen en verhogingen. Dit bosgebied wordt de Braakhekke Bulten genoemd. De verhogingen zijn ontstaan na de laatste ijstijd het Weichselien dat ongeveer 10.000 jaar geleden eindigde. Door het opwaaien van zand dat door de wind over de vlakte werd geblazen, is een soort duinlandschap gevormd. De bulten zijn dus zandduinen die inmiddels door bomen en struiken begroeid zijn. Het gebied was vroeger veel groter. Bij de ruilverkaveling in de jaren 1950-1970 zijn grote gedeelten afgegraven en in gebruik genomen als landbouwgrond.

Ontdek het mooie buitengebied van Harfsen.

Wandelend door de bossen, de stuwwallen van de

Braakhekke Bulten en de laag gelegen natte

broeklanden. Klompen aan, rugzak op en gaan!

Knobbelzwanen

In de Harfsense Beek zul je regelmatig knobbelzwanen aantreffen. Als zwanen overvliegen, klinkt een fluitend geluid afkomstig van de vleugels. Het menu van knobbelzwanen bestaat uit waterplanten en waterdiertjes. Niet broedende zwanen zijn veelal op de weilanden te vinden waar ze zich tegoed doen aan het gras. Knobbelzwanen broeden van maart tot mei op en langs de oever of in het riet op een groot nest van takken, riet en plant-aardig materiaal. Het nest wordt door de mannelijke zwaan fel verdedigd. Wanneer je te dichtbij komt bestaat de kans dat het mannetje met opgezette vleugels, de kop naar achteren en sissend op je afkomt. Een broedpaar is meestal een leven lang trouw. Wanneer één van de vogels sterft, zoekt de ander vaak pas jaren later een nieuwe partner.

Knobbelzwaan

